

Izvorni znanstveni rad
UDK: 791.32.072.3
316.77
18. V. 2025.

MARIJAN TUSTONJA*

DIJANA JURČIĆ**

MAJA MARIĆ***

RAZVOJ ODNOSA U FILMU NESPOJIVI: KRITIČKA ANALIZA DISKURSA I KOMUNIKACIJE

SAŽETAK

Ovaj rad analizira složenost interpersonalne komunikacije i razvoj međuljudskih odnosa u filmu *Nespojivi* (*The Upside*, 2017), fokusirajući se na verbalne i neverbalne komunikacijske obrasce između dvojice glavnih likova: Philipa, imućnog kvadriplegičara, i Della, bivšeg zatvorenika koji postaje njegovatelj. Korištenjem šestostupanjskog modela razvoja odnosa prema Josephu DeVitu, prikazana je transformacija njihova odnosa od početnog kontakta do faze bliskosti, pogoršanja i obnove. Osim psihološke i komunikacijske dinamike, rad uključuje i analizu jezika dijaloga kroz kritičku analizu diskursa, prema teorijskim načelima i modelu Machina i Mayra, s naglaskom na stvaranje i oblikovanje odnosa između likova kroz jezik. Posebna pažnja posvećena je interkulturnom kontekstu, klasnim razlikama te emocionalnim i socijalnim aspektima odnosa između osobe s invaliditetom i njegovatelja. Film se promatra kao komunikacijski tekst koji nudi uvide u stvarne obrasce interakcije i nosi potencijal za društvenu refleksiju o marginalizaciji, empatiji i ljudskoj povezanosti.

Ključne riječi: interpersonalna komunikacija, DeVitov model odnosa, kritička analiza diskursa, invaliditet, jezik i moć.

* University of Mostar, Mostar, Bosnia and Herzegovina, marijan.tustonja@ff.sum.ba

** University of Mostar, Mostar, Bosnia and Herzegovina, dijana.jurcic3@ff.sum.ba

*** University of Mostar, Mostar, Bosnia and Herzegovina, maja.eres@ff.sum.ba

UVOD

Komunikacija predstavlja temeljnu sastavnicu svakoga međuljudskog odnosa te ključan čimbenik u uspostavljanju povjerenja, međusobnoga razumijevanja i emocionalne povezanosti. Njezina važnost osobito dolazi do izražaja u odnosima koji se razvijaju unatoč izraženim razlikama među sugovornicima, bilo da su one kulturološke, socijalne, zdravstvene ili klasne prirode. U tome kontekstu film *Nespojivi*, utemeljen na istinitoj priči, pruža vrijedan primjer kompleksne i višeslojne komunikacije te razvoja odnosa između dvaju protagonista koji dolaze iz radikalno različitih društvenih svjetova: Philipa, imućnog i obrazovanog muškarca s invaliditetom, i Della, bivšeg zatvorenika. Njihova međusobna relacija započinje sasvim neformalno, gotovo slučajno, no s vremenom se transformira u snažno prijateljstvo temeljeno na uzajamnemu poštovanju, podršci i osobnoj promjeni obaju aktera. Razvoj toga odnosa moguće je analitički sagledati i strukturirati kroz šestostupanjski model međuljudskih odnosa koji je formulirao Joseph DeVito, koji uključuje sljedeće faze: kontakt, angažiranost, zbližavanje, bliskost, pogoršanje i obnova odnosa. Ovaj model omogućuje sustavno praćenje promjena u komunikacijskim obrascima, emocionalnoj dinamici i stupnju povezanosti između dvoje pojedinaca kroz različite razvojne etape odnosa. Razvoj odnosa vidljiv je i kroz jezik koji likovi u filmu koriste, to jest, kroz izbor različitih jezičnih elemenata kao što su zamjenice, modalni glagoli, izbor vokabulara i slično, pomoću kojih se osim oblikovanja značenja stvara i odnos između likova.

U skladu s tim cilj je ovoga rada analizirati komunikacijske procese i transformaciju odnosa između glavnih likova u filmu *Nespojivi*, primjenom DeVitova modela odnosa, kao i jezične elemente korištene u dijalozima između likova primjenom teorijskih načela i modela za kritičku analizu diskursa koje su razvili Machin i Mayr (2012). Poseban naglasak stavlja se na verbalne i neverbalne dimenzije njihove komunikacije, interkulturni kontekst koji oblikuje njihove interakcije te psihološku dubinu odnosa koji se uspostavlja između osobe s invaliditetom i nje-

govatelja. Film se u tome smislu promatra ne samo kao umjetničko djelo nego i kao vrijedan komunikacijski tekst koji, nadilazeći granice fikcije, nudi relevantne uvide u dinamiku stvarnih međuljudskih odnosa i njihovu emocionalno-socijalnu kompleksnost.

TEORIJSKI KONCEPTI

Film kao medij predstavlja iznimno bogat i višeslojan prostor za analizu komunikacijskih procesa, jer integrira verbalne, neverbalne i vizualne znakove u koherentnu narativnu strukturu. Filmska komunikacija obuhvaća više od dijaloga među likovima, ona uključuje geste, izraze lica, poglede, tišinu, kompoziciju kadra, glazbu, zvuk i širi kontekst u kojem se radnja odvija. Učinkovitost komunikacije u filmskom jeziku počiva na sinergiji izgovorenih riječi, neverbalnih poruka i kinematografskih sredstava koji zajedno prenose emocije, vrijednosti i značenja, istovremeno oblikujući percepciju gledatelja i usmjeravajući njegovu interpretaciju (Naufaldi et al., 2022; Ariyanti & Catherine, 2024; Елисејева, 2021).

Verbalna komponenta filmske komunikacije obuhvaća dijaloge, monologe, unutarnje govore i naraciju, dok se neverbalna komunikacija očituje kroz izraze lica, govor tijela, položaj i kretanje u prostoru, dodir, kao i zvučne i prostorne elemente koji stvaraju atmosferu. Neverbalni signali često imaju funkciju pojačavanja, nadopunjavanja ili kontriranja verbalnoj poruci, čime se razotkrivaju latentne emocije i relacijska dinamika među likovima. Ekstremni primjer dominacije neverbalne komunikacije može se pronaći u animiranom klasiku *Tom i Jerry*, gdje su pokret, ritam i vizualni humor glavni nositelji značenja (Ariyanti & Catherine, 2024).

Dijalog u filmu ne treba promatrati kao jednostavnu razmjenu informacija, nego kao kompleksnu interakcijsku praksu u kojoj dolazi do realizacije govorničkih činova (*speech acts*), uključujući direktive, reprezentative, ekspresive, deklarative i komisive. Analiza ovih činova omogućuje uvid u intencionalnost likova, distribuciju moći, kulturne obrasce i unutarnje konflikte, koji su često

prikriveni iza površinske razine govora (Diffani & Kholis, 2023; Rahayu et al., 2024). Upravo zato dublje razumijevanje govorne razmjene u filmu otvara prostor za interpretaciju ne samo emocionalnih stanja likova nego i njihove društvene pozicije i psihološke motivacije.

Filmovi, također, mogu koristiti specifične komunikacijske strukture, poput unutarnje ili vanjske naracije, izravna obraćanja publici, elipsi ili efekta otuđenja, kako bi utjecali na način na koji gledatelj doživljava likove i priču. Takve strukture mogu inducirati distancu, kritičko promišljanje ili dublju identifikaciju s temom, ovisno o režijskome pristupu i pripovjedačkoj strategiji (Kazakevičiūtė, 2019; Salman, 2024). Dodatno, dijalozi u suvremenim filmovima često su modelirani prema stvarnim normama svakodnevnice komunikacije, što omogućuje stvaranje osjećaja autentičnosti i emocionalne bliskosti s publikom, kao što je vidljivo, primjerice, u filmu *Luca* (Nurfridayanti et al., 2022).

U okviru istraživanja komunikacije u filmu, analiza sadržaja predstavlja relevantnu i široko primjenjivu kvalitativnu metodu. Kao što ističe Babbie (2010), riječ je o sustavnom proučavanju zabilježenih oblika ljudske komunikacije, među koje se ubrajaju filmski i televizijski zapisi, knjige, zakonski akti, *web*-stranice i druge kulturne tvorevine. Takva metoda omogućuje identifikaciju temeljnih poruka, vrijednosti, stavova i ponašanja koji su sadržajno implicirani, ali često neizrečeni na eksplicitan način. U tom smislu, Lasswellova i de Sola Poolova (1952) klasična pitanja - *Tko kaže što? Kome? Zašto? Koliko opširno? S kojim učinkom?* - služe kao orijentacijski okvir za analitičko promišljanje komunikacijskih procesa u filmu, uključujući odnos između naratora, likova, publike i šireg društvenog konteksta. Kritička analiza diskursa ne proučava samo ono što je rečeno nego i način na koji je nešto izraženo te se u samom njezinu središtu nalazi razumijevanje jezika kao društvene prakse i odnos između jezika i moći (Machin & Mayr, 2012). Diskurs nije samo odraz stvarnosti nego stvarnost aktivno konstruira, izravno i neizravno utječući na stvaranje i oblikovanje značenja, identiteta i odnosa moći, kako

među sugovornicima, tako i u društvu općenito. Već krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća značajan broj autora koji su se bavili lingvistikom uočio je da se značenje ne prenosi samo kroz jezik nego i kroz druge semiotičke sustave. Na primjer, ako govorimo o reklami nekog proizvoda, osim jezičnog dijela, bitan element za značenje je i vizualni dio (Machin & Mayr, 2012). Prednost je multimodalnog pristupa kritičkoj analizi diskursa činjenica da se može koristiti u analizi različitih kreativnih oblika i prostora (Liao, 2018; Nauval & Marlina, 2023).

U suvremenom društvu film ne djeluje isključivo kao sredstvo zabave, nego ima značajnu obrazovnu, političku i društvenu funkciju. U obrazovanju se filmovi sve češće koriste kao pedagoški resursi koji potiču kritičko mišljenje, emocionalnu pismenost i multikulturnu osjetljivost, a sličnu ulogu imaju i u društvenim znanostima, gdje se analiziraju kao tekstovi koji reflektiraju i oblikuju društvene norme i vrijednosti (Tustonja & Marić, 2022). Filmski narativi također služe kao platforme za zagovaranje prava i vidljivosti određenih društvenih skupina, uključujući osobe s invaliditetom, etničke manjine, migrante i druge marginalizirane zajednice. Njegova narativna uvjerljivost i emocionalna sugestivnost čine film izuzetno moćnim sredstvom kulturne produkcije, političke artikulacije i društvene analize, što dodatno potvrđuje njegov potencijal u interdisciplinarnim istraživanjima komunikacije.

KRATAK SADRŽAJ FILMA

Film *Nespojivi* (*The Upside*, 2017), američka je adaptacija francuskog filma *Nedodirljivi* (*Intouchables*, 2011), inspiriran istinitim događajem. Radnja se temelji na odnosu između Philipa Lacassea, imućnog i kultiviranog kvadriplegičara, te Della Scotta, bivšeg zatvorenika i nezaposlenog Afroamerikanca koji se slučajno prijavljuje za posao njegovatelja kako bi ispunio uvjete uvjetne kazne. Unatoč Dellovu potpunom neiskustvu i nedostatku kvalifikacija, Philip ga angažira, privučen njegovom iskrenošću, neposrednošću i neuobičajenim pristupom. Isprva među njima postoje nepovjerenje i kulturološka

distanca, no svakodnevni kontakti dovode do postupnog zblizavanja. Dell, iako nesnalažljiv u ulozi njegovatelja, unosi svježinu, humor i energiju u Philipov život, dok Philip prepoznaje u Delli potencijal koji nadilazi njegova problematična životna iskustva. Njihova međusobna interakcija prerasta iz profesionalnog odnosa u autentično prijateljstvo, koje obojicu mijenja.

Philip, uz Dellovu podršku, ponovno otkriva smisao života, suočava se sa svojim emocionalnim ranama i odvažuje se na nove odnose. Dell, kroz odnos s Philipom, razvija osjećaj odgovornosti, samopouzdanja i ponovno se povezuje sa sinom i obitelji. Film tematizira klasne i rasne razlike, invaliditet, marginalizaciju i osobnu transformaciju kroz međuljudsku povezanost i komunikaciju, pri čemu ističe univerzalne vrijednosti prijateljstva, poštovanja i nade.

CILJ RADA, METODE I METODOLOGIJA

Cilj ovoga rada jest višeslojno analizirati komunikacijske procese i razvoj odnosa između glavnih likova u filmu *Nespojivi*, s posebnim naglaskom na verbalne i neverbalne dimenzije međusobne interakcije. Analiza se temelji na primjeni šestostupanjskog modela međuljudskih odnosa koji je razvio Joseph DeVito i modela kritičke analize diskursa prema Machinu i Mayru. Film se pritom promatra ne samo kao narativna struktura nego i kao komunikacijski tekst koji reflektira kompleksne odnose između osobe s invaliditetom i njegovatelja, oblikovane širim socijalnim, kulturnim i psihološkim faktorima.

U skladu s ciljem rada postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1: Film *Nespojivi* dosljedno prikazuje sve faze šestostupanjskog modela razvoja međuljudskih odnosa (kontakt, angažiranost, zblizavanje, bliskost, pogoršanje, obnova), što omogućuje njegovu primjenu kao sveobuhvatnog okvira za analizu komunikacije.

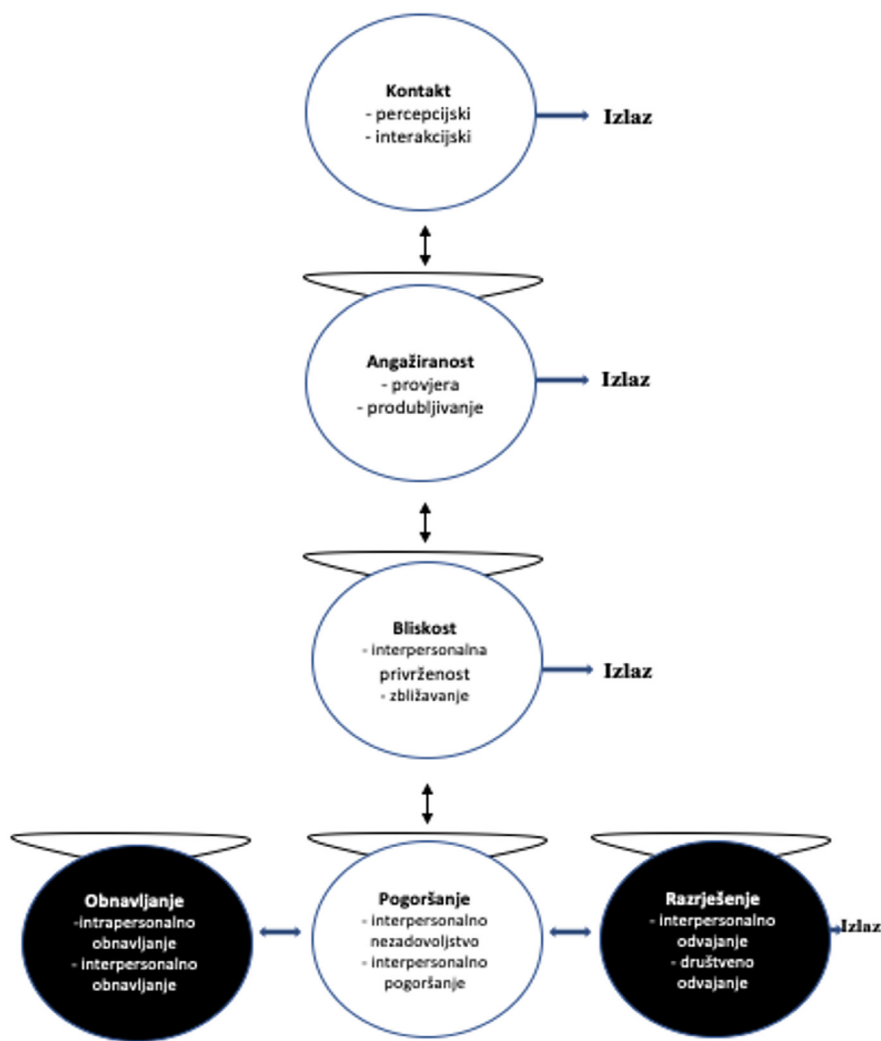
H2: Dijalozi između Phillipa i Della sadrže izražene verbalne i neverbalne obrasce koji ukazuju

na transformaciju njihove međusobne dinamike, a ti se obrasci mogu identificirati i interpretirati kroz kritičku analizu diskursa.

U radu se primjenjuje kvalitativna metoda analize sadržaja u kombinaciji s kritičkom analizom diskursa (CDA). Analiza sadržaja koristi se za tematsko mapiranje odnosa i identifikaciju ključnih komunikacijskih prijelomnica između likova, dok se CDA koristi za dubinsku analizu jezičnih struktura, identiteta i socijalne dinamike sadržane u dijalozima.

DeVitoov šestostupanjski model međuljudskih odnosa ne samo da pruža uvid u tokove komunikacije između dviju osoba nego omogućuje i detaljnu analizu promjena koje se u odnosima događaju tijekom vremena - bilo na razini verbalne i neverbalne komunikacije, emocionalne povezanosti, izraza povjerenja, konflikta ili distance. U tom kontekstu, film *Nespojivi* pruža iznimno ilustrativan primjer odnosa koji se razvija kroz svih šest DeVitovih faza. Središnja relacija između Philipa Lacassea, imućne osobe s invaliditetom, i Della Scotta, zatvorenika koji je pušten na uvjetni otpust, prikazuje progresiju interpersonalne povezanosti, od početnog slučajnog susreta, preko međusobnog upoznavanja i izgradnje povjerenja, do duboke emocionalne bliskosti i privremenog udaljavanja, koje kulminira obnovom odnosa. Njihova interakcija, prožeta kompleksnim komunikacijskim obrascima, ne odražava samo transformaciju osobnih stavova i međusobnih percepcija nego i snagu autentične komunikacije kao sredstva premošćivanja klasnih, kulturoloških i fizičkih granica.

Model kritičke analize diskursa koji predlažu Machin i Mayr (2012) kao bitnu postavku ima stav da se sva komunikacija, bila ona kroz jezik, sliku ili zvuk, ostvaruje putem različitih semiotičkih resursa, mogućnosti i izbora. Spomenuti izbori mogu označavati neke druge tipove asocijacija koje nisu direktno spomenute ili prisutne. Za potrebe ovog istraživanja, analiza jezičnih elemenata i struktura se fokusira na šest kategorija: upotrebu zamjenica, modalnost, evaluativni jezik, elipsu i izostavljanje, upitne konstrukcije i referencijalne izraze. Kroz upotrebu zamjenica

Slika 1.
 Šestostupanjski
 model odnosa

Izvor: Tustonja
 & Marić
 (2022) *Analiza
 komunikacije u
 filmu „Plavo čudo“*

govornik se pozicionira u odnosu na neku ideju ili drugu osobu. Modalnim se glagolima mogu izreći različiti stupnjevi sigurnosti, obveze, zabrane i slično. Evaluativnim jezikom se kroz leksičke izbore izražava stav ili vrijednosni sud. Iz perspektive lingvistike elipsa podrazumijeva izostavljanje određenih jezičnih elemenata iz različitih razloga (kako bi se nešto skratilo, nešto se podrazumijeva i slično). Unutar određenog diskursa, namjerno izostavljanje određenih dijelova, primjerice vršitelja radnje, igra veliku

ulogu u stvaranju i oblikovanju značenja. U kontekstu filma, i za potrebe ove analize, pod ovu kategoriju se, osim jezične elipse, svrstava i izostanak jezičnih elemenata, odnosno šutnja koja ima ključnu ulogu u pojedinim fazama odnosa. Pitanja i upitne konstrukcije nisu zasebna analitička kategorija unutar modela koji predlažu Machin i Mayr, ali se upitne konstrukcije mogu tumačiti kao strategija kontrole tijekom interakcije, na primjer, propitivanja autoriteta ili emocionalnog zblizavanja. U kontekstu ovog filma

pitanja i upitne konstrukcije imaju ključnu ulogu u razvoju odnosa te su stoga uključena kao kategorija analize. Za oblikovanje identiteta, a posljedično i odnosa, iznimno je važno koje se riječi koriste za imenovanje osoba ili stvari. Referencijalni izrazi ovdje se ne koristi samo u užem lingvističkom smislu nego se odnosi i na izbor riječi kojim likovi imenuju osobe i stvari u svom okruženju, a iz čega su vidljivi njihovi međusobni odnosi ali i stavovi prema spomenutim osobama i okruženju.

Analiza se provodi na temelju odabranih scena iz filma koje reprezentiraju pojedine faze odnosa i sadrže značajne komunikacijske momente. U metodološkom pristupu kombinira se:

- transkripcija i deskriptivna analiza verbalne i neverbalne komunikacije (s intonacijskim i pragmatičkim obilježjima)
- interpretacija jezičnih strategija, uključujući upotrebu zamjenica, modalnih glagola, evaluativnih izraza, pitanja, elipsa i referencijalnih izraza.

Analitički fokus stavlja se na to kako se komunikacijski obrasci mijenjaju tijekom razvoja odnosa, kako se verbalni i neverbalni znakovi međusobno nadopunjuju, te na koji način film konstruira i prenosi socijalne i emocionalne poruke vezane uz prijateljstvo, invaliditet, odgovornost i pripadnost.

ANALIZA KOMUNIKACIJE I ODNOSA U FILMU NESPOJIVI PREMA DEVITOVU ŠESTOSTUPANJSKOME MODELU I KRITIČKOJ ANALIZI DISKURSA

Interpersonalna komunikacija predstavlja temeljnu sastavnicu svakodnevnog ljudskog iskustva, a film, kao simbolički i narativni odraz stvarnosti, obiluje prikazima komunikacijskih procesa i odnosa među pojedincima. S obzirom na to da filmski narativi često reproduciraju obrasce interakcije koji oblikuju stvarne interpersonalne veze, moguće je na njih primijeniti različite teorijske modele komunikacije koji su razvijeni u okviru komunikologije i srodnih disciplina (Tustonja & Marić, 2022).

Faza kontakta – predstavlja inicijalnu točku susreta dviju osoba i temeljna je za stvaranje prvoga dojma koji oblikuje mogućnosti daljnje razvoja odnosa. Kontakt može biti perceptivan, gdje osoba na temelju vanjskih znakova (izgled, držanje, ponašanje) stječe određeni dojam ili interakcijski, koji uključuje kratku verbalnu ili neverbalnu razmjenu poruka. Neverbalni elementi, poput hoda, pogleda, tona glasa i držanja tijela, imaju presudnu ulogu u ovoj fazi jer neposredno oblikuju emocionalni odgovor i inicijalnu percepciju sugovornika. U kontekstu filma *Nespojivi*, ova faza realizira se u sceni kada Dell dolazi po potpis kojim potvrđuje da je „tražio posao“, iako nema stvarnu namjeru zaposliti se. Njegovo ponašanje odstupa od uobičajenih društvenih normi: ulazi u prostoriju bez formalnosti, sjeda samouvjeren, zahtijeva potpis i otvoreno iskazuje sarkazam prema postupku razgovora za posao. Iako bi takvo ponašanje kod većine poslodavaca izazvalo negativnu reakciju, Philip na Dellovu neposrednost odgovara smiješkom, humorom i znatiželjom. Umjesto da se usredotoči na Dellov očiti manjak motivacije ili kvalifikacija, Philip prepoznaje njegovu autentičnost i time se između njih uspostavlja prvi oblik odnosa koji je temeljen ne na društvenim očekivanjima nego na emocionalnoj rezonanciji i nesvakidašnjemu dojamu. Analizirajući upotrebu jezika prema šest navedenih kategorija, vidljiva je Dellova upotreba zamjenice za prvo lice jednine (*I, me*) kroz koju iskazuje svoje potrebe i želje (*I need a signature*), ali i fokus na svoju situaciju. U sceni nema persiranja, čime je dodatno naglašena Dellova neformalnost i neprilagođenost ozbiljnosti situacije. Kroz upotrebu modalnih glagola koji ukazuju na nužnost i obavezu (*need, have to, gotta*), odražava se Dellova situacija i njegov pritisak na Philipa i Yvonne da dobije potpis. Philip također koristi modalne glagole (*need, have to, cannot*) kroz koje opisuje svoje potrebe i životnu situaciju u kontekstu svoga invaliditeta i potrebe za radnim mjestom koje će ponuditi Dello. I Philip (*Astutely noted.*) i Dell (*Fantastic, man.*) koriste evaluativni jezik kako bi procijenili namjere/potrebe onoga drugoga, često kroz blagu ironiju i skepticizam. Dijalog u ovoj sceni sadrži i dosta izostavljenih jezičnih elemenata i dijelova, odnosno elipsa, ponajprije u Dellovim replika-

ma (*I gotta carry you around?; It don't.*) u kojima se osim njegove neprilagođenosti formalnosti situacije (intervjua) ogleda i njegova želja da se razgovor ubrza, a situacija što hitnije razriješi. I Dell (*Is that you?; Don't your arms work?*) i Philip (*How would I sign it?; What were you in for?*) koriste izravne upite, tražeći potvrdu i dogovor kako bi mogao nastaviti sa svojim planovima, a Philip nastojeći saznati više o Dellu koji ga je očigledno zaintrigirao svojim pristupom i pojavom. Dell dodatno ublažava formalnost same situacije upotrebom referencijalnih izraza kao što su boss, man ili sweetie kada se obraća Philipu i Yvonne. Korišteni izrazi imaju neformalan, prijateljski, a u ovome kontekstu i blago provokativan ton, čime se Dell dodatno suprotstavlja formalnosti situacije i hijerarhijskome odnosu u kontekstu intervjuja za posao.

Faza angažiranosti – uključuje postupno upoznavanje i međusobnu procjenu sugovornika, pri čemu dolazi do početnoga razvoja odnosa. Ova faza obilježena je pokušajem otkrivanja sličnosti, testiranjem granica prihvatljiva ponašanja te uspostavom komunikacijskih obrazaca koji služe kao temelj za eventualno zблиžavanje. Komunikacija u ovoj fazi uključuje češće interakcije, povećanu prisutnost neverbalnih znakova prihvaćanja (pogled, smijeh, tjelesna blizina), no još uvijek zadržava određeni stupanj opreza i nesigurnosti. Početni kontakti, obilježeni oprezom i međusobnim testiranjem, prerastaju u redovite interakcije koje uključuju više emocionalnoga angažmana i osobne pažnje. Dell, koji u početku djeluje kao nezainteresiran i nesiguran, postupno preuzima veću odgovornost u svakodnevnoj skrbi kroz učenje o Philipovim tjelesnim potrebama, ali i o njegovim emocionalnim navikama, reagira na znakove nelagode, osluškuje ton glasa i obraća pažnju na detalje koji nisu prethodno bili u fokusu. Philip, iako zadržava mirnu distancu, pokazuje otvorenost kroz geste povjerenja, ne odbija Dellove nespretne pokušaje humora, ne ometa njegove komentare, ali i ne ispravlja svaki postupak što karakterizira početak emocionalnog pomaka. Komunikacija između Philipa i Della postaje sve dinamičnija i sadržajnija, pri čemu se u dijalozima jasno uočava dvosmjernost, odnosno obostrani interes za međusobno

razumijevanje. Dell više ne ostaje isključivo na razini površnih komentara, nego aktivno postavlja pitanja, dok Philip ne reagira kratkim, distanciranim odgovorima, nego pokazuje spremnost na dijeljenje vlastitih misli i iskustava. Prostor u kojemu se odvija njihova komunikacija ispunjava se šutnjom koja više nije znak nelagode, nego postaje prostor aktivnoga slušanja i uzajamnoga opažanja. U toj tišini razvija se atmosfera povjerenja, u kojoj verbalna interakcija dobiva dodatnu dubinu kroz neverbalne znakove pažnje i prisutnosti. Ova faza odnosa karakterizira i postupno prihvaćanje međusobnih razlika, koje više ne djeluju kao prepreka, nego kao temelj za autentično prepoznavanje. Dell u komunikaciji zadržava svoju spontanost i neposrednost, govoreći iz pozicije osobnoga iskustva koje nije uljepšano ni prilagođeno formalnim očekivanjima. Philip, iako zadržava rezerviranost, ne odbacuje ono što Dell izgovara, nego reagira smireno i nenametljivo, istovremeno promatrajući i analizirajući sugovornikove poruke. Na taj način razvija se nova interakcijska dinamika u kojoj svaki susret nosi sve više značenja i emocionalnoga sadržaja. Iako prisnost još nije potpuno ostvarena, prisutan je osjećaj da se između njih oblikuje odnos koji nadilazi početnu funkcionalnost te prelazi u domenu osobne uključenosti i emocionalne rezonancije. Obojica pristupaju toj novoj dimenziji odnosa s dozom nesigurnosti, ali i s izraženom znatiželjom, što dodatno pridonosi njihovoj međusobnoj otvorenosti. U ovoj se fazi odnosa kroz upotrebu zamjenica I i you oblikuju granice odnosa i međusobna očekivanja (*I am not putting you in no paddy wagon.; I am not doing that.*). Njihovi identiteti jasno su razgraničeni, ali se postupno postavlja i dinamika odnosa. Kako se Philip i Dell zблиžavaju i provode više vremena zajedno, počinje se koristiti i zamjenica we (mi). Modalni glagoli korišteni u dijalozima u ovoj fazi odnosa također ukazuju na izražavanje stavova, granica i uvjeta. I Philip (*It's not gonna help; Can I eat now?; That would be a no.*) i Dell (*I'ma help you*) izražavaju kroz modalne glagole vlastite uvjete, ali i otvorenost k dogovoru i gradnji odnosa. Kroz upotrebu evaluativnog jezika (*You as rich as Jay Z.*) Dell ocjenjuje i komentira Philipov svijet, često na humorističan i sarkastičan način kojim polagano briše društve-

ne barijere. Philip evaluativni jezik upotrebljava dok govori o svojim iskustvima, odnosno, odlukama koje smatra pogrešnim dok s Dellom dijeli procjenu vlastitog svijeta i iskustava (*Bad judgement. Mine*). U ovoj fazi odnosa izražena je elipsa, odnosno šutnja, i s Philipove i Dellove strane. Philip ne odgovara na sve Dellove komentare odmah nego promatra i procjenjuje. Dell također sve češće pažljivo sluša i šuteći promatra Philipove reakcije na različite svakodnevne situacije. Tijekom upoznavanja prisutna su izravna pitanja s obje strane. Dell to često čini na ironičan način, kroz svoja pitanja Phillipa na neki način izaziva, ali i ruši distancu između njih (*So, you don't wanna be here no more, is that it?; So this how you made all your dough?*). Philip na ova pitanja ne reagira zatvoreno nego strpljivo odgovara, a istovremeno počinje postavljati sve više pitanja Delli (*Have you ever listened to opera?; What are you passionate about?*). Pitanja u početku imaju sarkastičan ton, ali vremenom izražavaju otvoreno zanimanje za Dellov život i interese. Dell Philipove resurse i njegov svijet općenito, pa i sebe kao dio Philipovog svijeta, u ovoj fazi još uvijek promatra kao vanjske objekte s kojima se ne identificira (*life auxiliary; the same painting; this house; your crazy straw*). Uočava strukture i funkcije kako se njihov odnos razvija te počinje razumijevati Phillipov svijet.

Faza zblizavanja - zblizavanje podrazumijeva ulazak u dublju emocionalnu zonu odnosa, u kojoj komunikacija prelazi iz funkcionalne u osobnu dimenziju. U ovoj fazi osobe razmjenjuju intimnije informacije, izražavaju emocije, otkrivaju životne priče i međusobno se potvrđuju. Povjerenje i prihvaćanje rastu, a komunikacija postaje sve manje suzdržana i sve više izražava bliskost, ranjivost i autentičnost. U fazi zblizavanja odnos između Philipa i Della prelazi granicu funkcionalne komunikacije i poprima osobniju dimenziju, obilježenu razmjenom intimnijih sadržaja i uzajamnim otkrivanjem ranjivosti. Dell sve jasnije uočava Phillipovu emocionalnu zatvorenost i potrebu za društvom, ali i njegov strah od novih emocionalnih povreda. Tijekom svakodnevnih interakcija, često nenametljivih i nenametnuto smještenih u tišinu prostora automobila ili jutarnje rutine, Philip mu postupno

otkriva iskustvo gubitka supruge, život s paralizom i emocionalne posljedice koje iz toga proizlaze. Dell na te ispovijesti ne odgovara patetično, nego pokazuje aktivno slušanje kroz humor, racionalne komentare i pažljivo oblikovanu podršku, ne narušavajući Philipovo dostojanstvo. Istovremeno se i Philip počinje zanimati za Dellovu prošlost, postavljajući pitanja o obitelji, boravku u zatvoru i osobnim neuspjesima. Dell ne izbjegava te teme, nego otvoreno dijeli iskustva s vlastitim sinom i osjećajem životne dezorijentacije. Ovi dijalozi, iako smješteni u neformalni kontekst, pridonose emocionalnoj prisnosti i međusobnome prepoznavanju. Taj pomak dodatno se očituje u zajedničkim aktivnostima koje Dell inicira izvan svoje formalne uloge, poput vožnje sportskim automobilom ili slušanje glazbe, pri čemu se razvija međusobna sinkronizacija koja nadilazi profesionalni odnos. U fazi bliskosti odnos doseže visoku razinu emocionalne povezanosti i uzajamne ovisnosti, gdje komunikacija postaje otvorena, povjerljiva i lišena potrebe za potvrđivanjem. Dell više nije samo zaposlenik, nego osoba čija prisutnost ima transformativan utjecaj na Philipov svakodnevni život. Sudjeluje u aktivnostima koje potiču Philipovu emocionalnu obnovu, ohrabruje ga da se ponovno otvori prema ljubavi, podsjeća ga na životnu vrijednost umjetnosti, slobode i spontanosti. Philip mu zauzvrat otkriva svoja najdublja razmišljanja, ne iz potrebe za savjetom, već iz osjećaja povjerenja i sigurnosti. Budući da ova faza odnosa uključuje puno različitih prizora i jezičnih razmjena, lingvistička će se analiza fokusirati detaljnije na jedan od primjera njihova zblizavanja iz filma, kad Philip i Dell zajedno pišu poeziju za Lily, ženu s kojom se Philip dopisuje već godinu dana. Dell koristi zamjenicu *we* (*mi*) (*Let's search it.; Our Lily gonna be big.*) čime se pisanje poezije i istraživanje identiteta žene s kojom se Phillip dopisuje pretvara u zajednički poduhvat kroz koji se razvija bliskost. Izbor modalnih glagola kojim se Dell u ovoj sceni služi ukazuje na poticanje (*You gotta turn into, like, a detective.; Would you look up a picture of him?*) kojim želi Philipa ohrabriti na poduzimanje idućega koraka u odnosu s Lily. Na svoj humorističan način Dell Philipu pruža i oblik emocionalne podrške, poticaj da živi svoj život ispunjeno bez obzira na sve. U ovoj sceni i

Philip (*I don't think you fully understand how an epistolary relationship works.*) i Dell (*And I don't think you understand how a woman works.*) koriste evaluativni jezik kako bi izrazili subjektivnu reakciju, odnosno, procjenu odnosa u kojemu se Philip trenutačno nalazi s Lily. Iako je razmjena šaljiva, oba lika pokazuju osobne vrijednosti, a Dell pomaže Philipu da se otvori. U procesu pisanja poezije za Lily, Philip često zastaje dok razmišlja, s njegove strane šutnja je izražena u ovoj sceni kao znak unutarnje borbe i emocionalnoga izlaganja. Dell ga svojim pristupom potiče da izrazi emocije koje inače potiskuje. S Dellove strane je u ovoj sceni naglašena upotreba izravnih i introspektivnih pitanja (*How does the thought of her make you feel?; What else does she make you feel?*) pomoću kojih želi navesti Philipa da bude otvoren i emocionalno iskren, kako prema sebi, tako i prema Lily. Kroz referencijalne izraze koje Dell koristi za Lily, koji prelaze od *she* i *this woman* u *Lily Foley*, ona postaje stvarna osoba, žena prema kojoj Philip ima osjećaje, a ne samo žena iz pisama. Na ovaj se način osim sljedećega koraka u odnosu Lily i Philipa dodatno potiče zbližavanje između Della i Philipa.

Faza pogoršanja – odnosi se na trenutke kada odnos počinje slabiti, bilo zbog vanjskih okolnosti, promjena prioriteta, emocionalnog umora ili osjećaja stagnacije. Komunikacija postaje rjeđa, napeta ili površna, a prisutni su znakovi emocionalnoga udaljavanja, frustracije ili povlačenja. Faza pogoršanja u filmu *Nespojivi* ne odvija se postupno, nego kulminira naglim prekidom odnosa nakon emocionalno intenzivne i razočaravajuće situacije. Na prijedlog Della, Philip pristaje na ručak s Lily, ženom s kojom se dopisivao, čime se otvara prema emocionalnoj ranjivosti i mogućnosti uspostave novog odnosa. Iako isprva djeluje smireno i vedro, trenutak u kojemu Lily izražava nelagodu i iskreno priznaje da joj je teško nositi se s njegovim invaliditetom, ostavlja Philipa duboko povrijeđenim. Ta scena djeluje kao okidač, ne samo zbog Lilyne reakcije, nego zbog činjenice da je upravo Dell bio taj koji ga je nagovorio da iziđe iz emocionalne izolacije. Usljed osjećaja izdaje i srama, Philip reagira impulzivno i odlučuje otpustiti Della, čime dolazi do trenutačnoga prekida

njihove interakcije. Dell, pogođen i povrijeđen, napušta Philipa bez riječi, što dodatno pojačava dojam emocionalne blokade. U toj tišini ne dolazi samo do raskida profesionalnog odnosa, nego i do potpunog prekida komunikacije. Dell se više ne vraća, ne pokušava kontaktirati Philipa, dok se kod Philipa javljaju emotivno povlačenje i duhovna pasivnost. Lingvistički gledano, njihova tišina u ovoj fazi nije samo izostanak dijaloga, nego jasan komunikacijski znak prekida odnosa. Nema verbalnoga oprostaja, nema razmjene misli ni objašnjenja – prisutna je potpuna diskurzivna šutnja. Njihov nekada živi dijalog, prepun humora, ironije i međusobnoga razumijevanja, zamijenjen je potpunim izostankom govora. Philip ostaje u svojoj rutini, okružen novim njegovateljima, koji, iako tehnički kompetentni, ostaju emocionalno distancirani. Njegova svakodnevica postaje mehanička, što se u filmu vizualno pojačava kroz hladne boje, statične kadrove i izostanak glazbene dinamike. U tome razdoblju Philip se ne samo fizički nego i emocionalno zatvara. Više ne pokazuje znakove volje za društvenom interakcijom ni za ponovnim pokušajem emocionalnoga angažmana. Faza pogoršanja tako se ne očituje u postupnoj distanci, nego u nagloj, simboličkoj i emocionalno snažnoj kulminaciji, koja rezultira fizičkim odvajanjem i potpunim prekidom komunikacije. Dellovo odsustvo i Philipova šutnja čine jezgru ove faze, definirajući je kao razdoblje emocionalne blokade, međusobne tišine i prividne nepovratnosti odnosa. Kulminacija faze pogoršanja odnosa i prelazak u fazu odvajanja jasno je vidljiva u jezičnim izborima u sceni svađe između Philipa i Della kad Philip, ljutit zbog neuspjela izlaska s Lily, otpusti Della kojeg krivi za spomenuti neuspjeh. Kroz upotrebu zamjenica *ja* i *ti*, odnosno *I* i *you*, bez upotrebe zamjenice *we* (*mi*) vidljiv je povratak na distancirani odnos i narušena bliskost (*I am tired of this.; You are the list qualified applicant by a factor of a hundred.*) Modalnim glagolima Philip izražava žaljenje što je uopće zaposlio Della te nevjericu što ga je Dell uspio nagovoriti da iziđe s Lily (*I never should have hired you.; I can't believe you talked me into seeing her.*) Krivica za neuspjeh na ovaj način prebačena je na Della te se odnos na ovaj način zatvara. I Philip (*least qualified*) i Dell (*most qualified*) u

ovoj sceni koriste evaluativni jezik, i to potpuno oprečan, dok govore o Dellovoj kvalificiranosti da se brine o Philipu. Na ovaj način Dell gubi identifikaciju sa svojom prethodnom ulogom te dolazi do odbacivanja povezanosti koja se do tad gradila. Tišina, odnosno nedostatak riječi, kao odraz emocionalne distance je posebno važna u trenutku kad Philip otpušta Della a Dell povrijeđen njegovim postupkom odlazi bez riječi. Pitanja su u ovoj fazi, odnosno sceni, retorička, odraz konflikta između Philipa i Della, povrijeđenosti s Dellove strane i pokušaja da dodatno pojača i produbi Philipovu emotivnu reakciju (*So we are going back to my record now?; I took it? Cause I'm a thief, right?*). Posebnu emotivnu težinu ovoj sceni daju referencijalni izrazi *my past* i *forward* koje koriste i Dell i Philip, a koji odražavaju njihov dotadašnji odnos, Philip je usprkos Dellovoj prošlosti odlučio dati mu priliku, ali u ovoj sceni koristi Dellovu prošlost kao sredstvo kojim ga želi povrijediti. Dell svoju prošlost prihvaća i fokusira se na budućnost, *forward*, istovremeno prigovarajući Philipu da nije sposoban učiniti isto.

Faza obnove – obnova označava svjesno nastojanje da se odnos ponovno uspostavi, produbi ili redefiniira. U ovoj fazi dolazi do emocionalne reparacije, pri čemu osobe ulažu trud kako bi ponovno izgradile povjerenje, bliskost i komunikacijsku povezanost. Faza obnove označava ključnu točku emocionalnog i komunikacijskog preokreta u odnosu Philipa i Della, a u filmu *Nespojivi* ona je prikazana kao proces ponovnog uspostavljanja izgubljenog povjerenja, osjećaja bliskosti i zajedničke svrhe. Faza obnove u odnosu između Philipa i Della ne označava samo fizički povratak, već dublju emocionalnu i psihološku transformaciju obojice. Tijekom razdvojenosti, svaki od njih prolazi kroz proces samopropitivanja i redefiniiranja životnih prioriteta. Dell, koji se u međuvremenu posvetio vlastitoj obitelji i pronašao zaposlenje, shvaća da je odnos s Philipom imao dublje značenje od profesionalne uloge, jer mu je dao osjećaj vrijednosti, identiteta i pripadnosti. Povratak ne proizlazi iz osjećaja dužnosti, već iz emocionalne zrelosti i svijesti o važnosti međuljudske povezanosti. Philip, lišen Dellove prisutnosti, suočava se s emocionalnim padom

i sve izraženijom osamljenošću. Dellov povratak uključuje simboličke geste obnove, njegovo brijanje, odijevanje i vođenje Philipa iz kuće predstavljaju ne samo fizičko pokretanje, već i ponovno otvaranje prema svijetu. Zajednički odlazak na paraglajding dodatno potvrđuje njihovu obnovljenu povezanost. Upravo taj čin, simboličan zbog konteksta Philipove nesreće, odražava snagu međusobne podrške. Dell ne samo da potiče Philipa da ponovno preuzme rizik, već mu pomaže suočiti se s vlastitim granicama i strahovima. Ova scena, snažno emotivno nabijena, pokazuje da se njihova dinamika promijenila, iz odnosa ovisnosti prerasta u odnos uzajamnog osnaživanja. Vrhunac obnove događa se u restoranu, gdje Dell organizira iznenađenje dovodeći Yvonne, dugogodišnju Phillipovu asistenticu i osobu prema kojoj gaji osjećaje. Njihov razgovor označava otvorenost prema novim emocionalnim mogućnostima, ali i potvrdu spremnosti na ranjivost. U tom trenutku odnos između Phillipa i Della više nije definiran profesionalnim okvirima, nego iskrenim prijateljstvom utemeljenim na uzajamnom poštovanju, prihvaćanju i osobnoj transformaciji. Završna scena u kojoj se Dell povlači u pozadini dok Phillip i Yvonne razgovaraju, praćena blagim osmijehom i pogledom razumijevanja, sažima suštinu obnove. Komunikacija među njima postaje nenametljiva, ali duboko prisutna. Njihovo prijateljstvo više ne ovisi o stalnom kontaktu ili ulozi, već je oblikovano kroz iskustvo koje ih je obojicu promijenilo. Time se zaključuje narativni luk koji je započeo kao odnos između poslodavca i zaposlenika, a završava kao odnos ravnopravnih pojedinaca koji su jedan drugome postali ključni oslonci u procesu osobnog sazrijevanja i ponovne izgradnje povjerenja u druge. Način na koji Dell upotrebljava zamjenice u ovoj fazi odnosa (*Trust me on this one.; Talk to me.; I was tired of you looking like a bitch.*) ukazuje na odgovornost i bliskost, Dell se upotrebom zamjenica postavlja na poziciju koja zahtijeva povjerenje i poziva na komunikaciju i ponovno emotivno otvaranje. Njegova gruba iskrenost je također znak zrelog odnosa između njega i Philipa budući da je Philip prihvaća kao šalu a ne kao uvredu. Kroz upotrebu modalnih glagola Philip na šaljiv način uspostavlja ponovni odnos bliskosti, tobože predlažući

Delu da provjeri je li Carter (koji je ranije kupio Dellovu sliku) zainteresiran za daljnju suradnju (*I could see if Carter's interested in a commission.*). Dell kroz upotrebu modalnih glagola izražava svoju emotivnu reakciju (*I can't believe I'm flying.*) u trenutku kad su on i Philip zajedno na paraglidingu. Njegova ranjivost i istovremeno uzbuđenje i zahvalnost zbog novog iskustva postavljaju temelje za novu fazu odnosa. I Philip i Dell koriste evaluativni jezik u ovoj fazi odnosa ne samo kako bi komentirali zajednička iskustva nego i kako bi izrazili emocionalnu usklađenost i bliskost. Evaluacije su i u slučaju Philipa (*It's lovely.; That's pretty.*) i u slučaju Della (*It's amazing, man.*) pozitivne što je znak da su na istoj emocionalnoj frekvenciji. Kroz evaluativni jezik Philip i Dell izražavaju emotivnu prisutnost, dijele oduševljenje i ponovno izgrađuju svoj odnos. Elipsa, odnosno tišina i nedostatak riječi, je u ovoj fazi odnosa posebno bitna u dijelu kad se Philip i Dell susreću nakon vremena koji su proveli odvojeni i svađe. Dell posjećuje Philipa i odmah kreće sa svojim šalama i šaljivim pitanjima. Philip ne govori ništa, samo se blago smješka, čime izražava prihvaćanje Dellovog pristupa i prvi korak ka obnovi njihovog odnosa. Pitanja u ovoj fazi odnosa imaju šaljivi ton i uglavnom ih Dell postavlja Philipu (*This is intentional? You wanna go for a drive?*). Na ovaj način Dell razbija tišinu između njih te na sebi svojstven humorističan i ironičan način ponovno uspostavlja povezanost i bliskost. Upotreba referencijalnih izraza je posebno zanimljiva u sceni gdje Dell brije Philipa te zajedno na šaljiv način isprobavaju različite frizure i stilove. Kad Dell obrije Philipa vrativši mu njegov stari imidž, upotrebljava izraz *that guy* na što Philip odvrća sa *I haven't seen him in a while.* Iako je referencijalni izraz neodređen, razumljiv je i Philipu i Delli, što ukazuje na bliskost, zajedničke uspomene i dijeljena iskustva. Ovime se dodatno potvrđuje obnavljanje odnosa kroz zajednički jezik, zajednička iskustva i kontekst.

ZAKLJUČAK

Film *Nespojivi* pokazao se kao izrazito pogodan analitički predložak za proučavanje interpersonalne komunikacije i razvoja odnosa između

osoba koje dolaze iz izrazito različitih socijalnih i kulturoloških konteksta. Primjenom DeVitova šestostupanjskog modela razvoja interpersonalnih odnosa moguće je jasno identificirati sve ključne faze: od inicijalnoga kontakta i oprezne angažiranosti, preko zblježavanja i izgradnje emocionalne bliskosti, do faze pogoršanja koja kulminira prekidom odnosa te konačno obnove koja afirmira emocionalnu i komunikacijsku zrelost obaju likova. Svaka faza u filmu ima specifične verbalne i neverbalne komunikacijske obrasce, čime se potvrđuje korisnost DeVitove teorije u analizi filmske naracije. Uz to, korištenjem Machinova i Mayrova modela za kritičku analizu diskursa, rad je pokazao da je jezik u filmu višeslojno kodiran, kroz izbor zamjenica, modalnih glagola, evaluativnih izraza, postavljanja pitanja, upotrebe referencijalnih izraza i prisutnosti elipse odnosno šutnje prikazuju se oblikovanje odnosa među likovima, osobna identifikacija likova te njihov položaj unutar širih društvenih struktura. Diskursni obrasci u dijalozima Phillipa i Della otkrivaju procese pregovaranja identiteta, socijalne nejednakosti i emocionalne ranjivosti koje nadilaze uloge njegovatelja i korisnika skrbi. Verbalna i neverbalna komunikacija u filmu, u kombinaciji s klasnom i kulturnom distancom među likovima, istaknula je važnost autentičnosti, humora i međusobnog uvažavanja kao temelja emocionalne povezanosti. Interkulturalna komponenta odnosa dodatno je pridonijela kompleksnosti komunikacije, ali i otvorila prostor za razgradnju stereotipa i transformaciju međuljudske percepcije.

Analizom su potvrđene sve postavljene hipoteze: Prva hipoteza, prema kojoj *Nespojivi* prikazuje sve faze DeVitova modela razvoja odnosa, potvrđena je kroz detaljnu analizu filmskih scena koje dosljedno prate svaku fazu (kontakt, angažiranost, zblježavanje, bliskost, pogoršanje, obnova).

Druga hipoteza, koja pretpostavlja da se komunikacijska dinamika može interpretirati kroz verbalne i neverbalne obrasce unutar dijaloga, također je potvrđena. Analiza je pokazala bogatstvo jezičnih sredstava i diskurzivnih strategija koje ukazuju na promjene u odnosu i razinu emocionalne otvorenosti likova.

Ovo je istraživanje ograničeno činjenicama da se analiza, a posebice jezična, temelji na odabranim scenama i dijalozima, nije uključen čitav filmski narativ, nego samo ključni trenutci razvoja odnosa, a i dodatno je ograničena na šest kategorija analize.

Zaključno, *Nespojivi* se potvrđuje ne samo kao filmska priča o neobičnom prijateljstvu nego i kao vrijedan komunikacijski tekst koji nudi uvide u stvarne procese izgradnje odnosa, društvene integracije i osobne transformacije. Kombinacija teorijskoga okvira interpersonalne komunikacije i kritičke analize diskursa omogućila je dublje razumijevanje jezika, moći, emocije i identiteta u suvremenom filmskom narativu.

LITERATURA

- Ariyanti, Y., & Catherine, S. (2024). Non-verbal communication in the *Tom and Jerry* film. *Semantik: Journal of Social, Media, Communication, and Journalism*, 2(2). <https://doi.org/10.31958/semantik.v2i2.13934>
- Babbie, E. (2010). *The Practice of Social Research*. 12th Edition. Wadsworth: Cengage Learning.
- DeVito, J. A. (2013). *The Interpersonal Communication Book*. 13th Edition. New York, London, Milan, Montreal, Toronto, Hong Kong, Tokyo: Pearson Education Inc.
- Diffani, H., & Kholis, A. (2023). An analysis of speech act in the movie *Turning Red*. *Journal of Linguistics, Culture and Communication*, 1(2), 100–115. <https://doi.org/10.61320/jolcc.v1i2.100-115>
- Kazakevičiūtė, E. (2019). Editorial: Dialogue and communication in film. *JOMEK Journal*. <https://doi.org/10.18573/JOMEK.182>
- Lapsley, R., & Westlake, M. (1988). *Film theory: An introduction*. Manchester University Press.
- Lasswell, H. D., Lerner, D., & de Sola Pool, I. (1952). *The Comparative Study of Symbols*. Stanford: Stanford University Press.
- Lasswell, H. D., Lerner, D., & Pool, I. D. S. (1952). *The comparative study of symbols: An introduction to content analysis*. Stanford University Press.
- Liao, M. H. (2018). Museums and creative industries: The contribution of translation studies. *The Journal of Specialised Translation*, 29, 45–62.
- Machin D., & Mayr A. (2012). *How To Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. London: Sage Publications.
- Naufaldi, R., Fitriati, S., & Suwandi, S. (2022). The relation of verbal and non-verbal communication to produce meaning in the movie. *English Education Journal*, 12(3). <https://doi.org/10.15294/eej.v12i3.60822>
- Nauval, M., & Marlina, L. (2023). Multimodal analysis of masculinity portrayed in digital picture books in www.storybookscanada.ca. *English language and literature*, 12(2).
- Nurfridayanti, R., Putra, A., & Azi, R. (2022). Ethnography of communication analysis in *Luca* movie dialogue. *ELITE: Journal of English Language and Literature*, 5(1). <https://doi.org/10.33772/elite.v5i1.1486>
- Petrash, N., & Petrash, E. (2024). Socio-philosophical aspects of the hidden influence of film communications on human consciousness. *Общество: философия, история, культура*, 5, Article 13. <https://doi.org/10.24158/fik.2024.5.13>
- Rahayu, E., Degaf, A., & Anggrisia, N. (2024). Exploring speech acts in *Heidi*: An analysis of direct and indirect communication in cinematic dialogue. *Journal of Pragmatics Research*, 6(2), 148–168. <https://doi.org/10.18326/jopr.v6i2.148-168>
- Salman, S. (2024). The alienation effect as a communication tool: Analyzing *The French Dispatch* film. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. <https://doi.org/10.18506/anemon.1484248>
- Tustonja, M., & Marić, M. (2022). Analiza komunikacije u filmu *Plavo čudo*. *South Eastern European Journal of Communication*, 4(1), 57–64.
- Елисејева, А. (2021). The phenomenon of disrupted communication in the novel *Effi Briest* by Theodor Fontane and in the film adaptation by Rainer Werner Fassbinder: Speech and gesture. *Practices & Interpretations: A Journal of Philology, Teaching and Cultural Studies*, 3, 49–72. <https://doi.org/10.18522/2415-8852-2021-3-49-72>

RELATIONAL DEVELOPMENT AND DISCOURSE IN *THE UPSIDE*: A CRITICAL COMMUNICATION ANALYSIS

ABSTRACT

This paper examines the complexity of interpersonal communication and relationship development in the film *The Upside* (2017), focusing on the verbal and non-verbal communication patterns between the two main characters - Phillip, a wealthy quadriplegic, and Dell, an ex-convict who becomes his caregiver. Using Joseph DeVito's six-stage model of relational development, the study analyzes the progression of their relationship from initial contact to closeness, deterioration, and eventual renewal. In addition to the psychological and communicative dynamics, the paper applies critical discourse analysis based on the theoretical framework and model developed by Machin and Mayr, with the emphasis on creating and developing relationships between characters through language. Special attention is given to intercultural context, class differences, and the emotional and social dimensions of the caregiver-care recipient relationship. The film is interpreted as a communicative text that offers insight into real-life interactional patterns and encourages reflection on social issues such as marginalization, empathy, and human connection.

Keywords: interpersonal communication, DeVito's relational model, critical discourse analysis, disability, language and power.